

ROMI | ISTORIJA

Informativna brošura o istoriji Roma: Opšti uvod

INFORMATIVNA BROŠURA O ISTORIJI ROMA: SADRŽAJ | BROŠURA S PODACIMA O ROMIMA | LITERATURA, PRIZNANJA, TIM ZA BROŠURU O ISTORIJI

➤ *Ova informativna brošura bavi se istorijom Roma, evropske nacije indijskog porekla. Indijsko poreklo i srodstvo Roma je najočiglednije u lingvističkom smislu, preko jezika kojim i dalje govore mnogi članovi ove heterogene etničke pripadnosti. U Rome spadaju različite grupe, koje nose raznovrsne etnonime -kako one kojima se sami nazivaju, tako i one kojima ih drugi nazivaju: Arlije, Kalé, Gurbeti, Kaale, Kalderaši, Lovari, Manuši, Sepečidi, Sinti, Ursari, itd. Mnoge grupe koriste i samonaziv Romi. Najčešće, sve ove grupe se podvode pod pežorativan naziv „Cigani“ – ponekad, čak, zajedno s društvenim grupama koje nisu indijskog porekla. Zbog deskriptivnih razloga i bez negativnih konotacija, on se takođe ponekad koristi i u ovoj brošuri.*

MIŠLJENJA IZRAŽENA U OVOM RADU SU STAV AUTORA I NE ODRAŽAVAJU NUŽNO
SLUŽBENU POLITIKU SAVETA EVROPE

Sva prava su zadržana. Nijedan deo ove publikacije ne može se prevesti, reprodukovati ili prenositi na bilo koji način ili bilo kojim sredstvima, elektronskim (CD-Rom, Internet, itd.) ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje ili čuvanje bilo koje informacije ili sistema učitavanja, bez prethodne pismene dozvole Odseka za izdavanje, Direkcije za komunikacije (F-67075, Strasbourg cedex or publishing@coe.int).

➤ *S obzirom na to da su Romi bili i još uvek su marginalizovani u društvu, istorija Roma je i dalje potisnuta u stranu opšte istorije. Poznato je i dokazano da je od osamnaestog veka romski jezik (romani) novindijsko-arijevskog porekla i da su oni koji se služe tim jezikom indijskog porekla. U svakom slučaju, opšta informisanost o istoriji i kulturi ove nacije, koja je po broju najveća manjina u Evropi, još uvek je*

INFORMATIVNA BROŠURA O ISTORIJI ROMA: SADRŽAJ

TABELA ISTORIJE ROMA U SEDAM FAZA

III. 1

Preevropska istorija: „prva migracija“ iz centralne Indije u Vizantiju | 250 p.n.e. – 1400 n.e.

1

250 p.n.e.	0 p.n.e.	250 n.e.	500 n.e.	750 n.e.
------------	----------	----------	----------	----------

Nemoguće je jednim potezom tačno obuhvatiti sve aspekte romske istorije i nadoknaditi sve što je u prošlosti propušteno. Iako Brošura pokriva najvažnije faze i događaje romske istorije, treba je sagledati kao prvi korak koji će biti praćen kasnijim dopunama. Kako bi ovo bilo omogućeno, odabran je otvoreni pristup za prezentaciju:

format odvojenih brošura i organizacija sadržaja kroz otvorene liste, u koje se lako mogu unositi buduće dopune. Ova otvorena organizacija sadržaja utiče na brojčani sistem brošura, što istovremeno provizorno organizuje romsku istoriju u sedam faza:

1 PREEVROPSKA ISTORIJA: „PRVA MIGRACIJA“ IZ CENTRALNE INDIJE U VIZANTIJU

Indijsko poreklo i „put u Evropu“ preko Persije, Jermenije i Male Azije kao dela Vizantijskog carstva neosporni su, prvenstveno, zbog lingvističkog dokaza. Zbog nedostatka dokumenata

i „verodostojnih činjenica“, kao i značaja porekla u bilo kom procesu emancipacije, ovo je prostor za diskusiju u rasponu od naučno zasnovanih činjenica do neobičnih špekulacija.

2 RANA EVROPSKA ISTORIJA I PRVA DISKRIMINACIJA

Drugi period romske istorije obuhvata period od „dolaska u Evropu“ u XV veku i položaj Roma u raznim evropskim regionima u XVI i XVII veku: njihov položaj u Otomanskom

carstvu i u centralnoj Evropi, ropstvo u Vlaškoj i Moldaviji, marginalizaciju i progon u Zapadnoj Evropi.

3 DRŽAVNE POLITIKE: INTEGRACIJA, NASILNA ASIMILACIJA I DEPORTOVANJE

U XVIII veku, u „periodu prosvete“ u evropskoj istoriji, Romi su podvrgnuti „novim metodama“ diskriminacije: zatočeništvo u Španiji i donošenje zakona o prinudnoj asimilaciji u Austrougarskom carstvu; metode koje su u principu

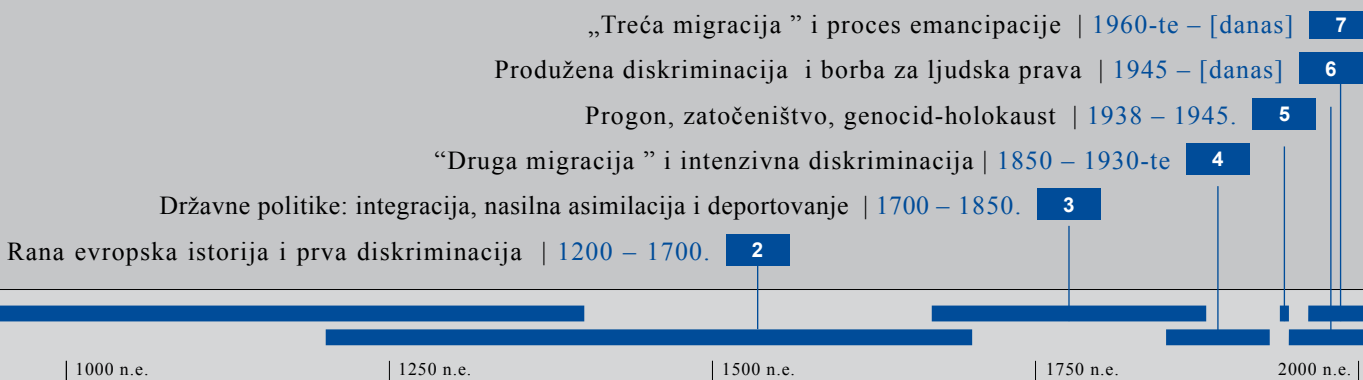
suprotne tretmanu Roma u Ruskom carstvu – jednaki građani sa punim ljudskim pravima.

4 „DRUGA MIGRACIJA“ I INTENZIVNA DISKRIMINACIJA

U drugoj polovini XIX veka odigrao se drugi migracioni talas: grupe Roma iz centralne i jugoistočne Evrope selile

su se u druge regione Evrope i sveta. Politički procesi i promene na prelasku iz XIX u XX vek, takođe su uticali

marginalna ili nepostojeća među običnim ljudima. S druge strane, vlade država i međunarodne organizacije nastoje da prevaziđu segregaciju, obeležavanje i marginalizaciju Roma i pokušavaju da ih potpuno integrišu u društvo. Jedan od ključeva za integraciju Roma je obrazovanje, kako Roma tako i neroma. Informativna brošura o istoriji Roma ima za cilj da, putem obrazovanja, podrži ovaj proces integracije.

na Rome. Ove promene su iskazane kroz intenzivniju diskriminaciju u bivšoj Austrougarskoj i tretman Roma kao posebnog naroda, ali integralnog dela društva, u ranom Sovjetskom Savezu.

5 PROGON, ZATOČENIŠTVO, GENOCID-HOLOKAUST

Nacistički genocid predstavlja cezuru u novijoj istoriji Roma. Vekovima je postojala negativna klima diskriminacije, stigmatizacije i progona. Mnoge grupe nisu prevazišle holokaust do današnjeg dana. Holokaust se ne može tretirati kao prošlost, i dalje je integralni deo sadašnjeg života Roma

i zbog toga neromi, takođe, treba da budu svesni ove faze istorije Roma. Možda ovo poglavlje najbolje pokazuje preliminarni i otvoreni karakter brošura. Iako se ovaj naslov odnosi na najveći deo pojedinačnih brošura, i dalje ostaje mnogo toga da se napiše.

6 PRODUŽENA DISKRIMINACIJA I BORBA ZA LJUDSKA PRAVA

Nakon Drugog svetskog rata preživelim Romima iz koncentracionih logora odbijano je pružanje pomoći i za mnoge od njih prekasno je usledilo priznanje da su žrtve. Stigmatizacija i diskriminacija nisu privedene kraju nakon

holokausta. Romi su uvek bili, a i dalje su marginalizovani u evropskom društvu. Ova situacija konačno je dovela do samoorganizacije za emancipaciju i borbu za ljudska prava na međunarodnom nivou.

7 “TREĆA MIGRACIJA” I PROCES EMANCIPACIJE

Novija istočno-zapadna migracija Roma počela je s radnim migracijama iz jugoistočne Evrope i pojačana je s raspadom Sovjetskog Saveza i njegovih članica, kao i s raspadom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Povećao

se broj procesa koji su rezultirali oružanim konfliktima, kojim su Romi pogođeni kao: žrtve rata, marginalizovana etnička grupa etiketirana kao „jedine“ ekonomske izbeglice u ciljnim zemljama, itd.

Ali, poslednja tačka liste demonstrira organizaciju sadržaja kao otvorenu listu. Sastoji se od jednog dela koji ističe skorije istočno-zapadne migracije i pruža mogućnost

uključivanja poddelova koji se bave detaljima ovog globalnog razvoja.

➤ *Ciljna grupa Informativne brošure su učitelji, učenici, donosioci odluka, eksperti koji rade sa ili o Romima i svi ljudi zainteresovani za romsku istoriju. Iako je zasnovana na najboljoj dostupnoj naučnoj ekspertizi, Brošura nema za cilj da bude celokupni naučni i istorijski opis istorije Roma; takav opus tek treba da napišu relevantni autori. Cilj Brošure je da široj publici pruži osnovne podatke o istoriji Roma, koji se mogu koristiti u svim obrazovnim kontekstima.*

BROŠURA S PODACIMA O ROMIMA

Informativna brošura o istoriji Roma je deo serije brošura s podacima o Romima koje se prilagođavaju otvorenom karakteru prethodno objašnjene organizacije. Osim ove prve brošure s podacima, finalni proizvod će, takođe, sadržati brošure s kulturnim podacima o etnokulturi, jeziku, literaturi, muzici, plesu i umetnosti. Kao što je

to slučaj s Brošurom o istoriji, informacije koje su date o kulturi Roma, takođe, treba posmatrati kao polazni korak. Iako će najvažnije činjenice o kulturi Roma biti obuhvaćene Brošurom na najbolji mogući način, treba ih sagledati kao prvi korak nakon koga će uslediti dalje dopune. Finalni cilj svih brošura koje će se izraditi u okviru ovog projekta i šire, jeste da se dobije razumljiv i multifunkcionalan materijal o istoriji i kulturi Roma za obrazovne svrhe, kao i za širu populaciju.

LITERATURA

Fraser, Angus (1992) The Gypsies. Oxford/Cambridge: Blackwell.
Tcherenkov, Lev / Laederich, Stéphane (2004) The Rroma. Vol 1: History, Language and Groups. Bâle: Schwabe.

PRIZNANJA

Zahvalni smo autorima koji su aktivno doprineli izradi Brošure i pasivnim saradnicima koji su ovde navedeni kao izvori. Posebno se zahvaljujemo Univerzitetu Hertfordsajr Pres, Romskom centru za istraživanje, Editorial Presencia Gitana, Picus Verlag, Böhlau Verlag Wien Köln Weimar, Schwabe Verlag Basel, SPIEGEL-Verlag. Zahvalni smo što smo se mogli osloniti na ekspertizu i podršku Mozesa F. Heinschinka, koji je omogućio izradu Projekta Romani na Univerzitetu u Gracu – što je rezultiralo izradom Brošure, a koji je bio i ostao, iako nije bio prisutan, od velike pomoći u svim aktivnostima koje su u vezi sa ovom temom. Zahvalni smo mnogo pokojnoj Mileni Hübschmannováoj, čiji su članci, napisani za RomBase, * bili važna osnova za istorijsku brošuru.

*RomBase je internet stranica koja pruža didaktički uređene podatke o Romima (<http://romani.uni-graz.at/rombase/>) i korišćena je kao pozadina za podatke.

TIM ZA BROŠURU O ISTORIJI

Uređivanje: Michael Wogg u saradnji sa Ulljem Pavlatom i Koni Vaidenhofer

Raspored i grafika: Marcus Wiesner

Koordinacija: Projekat Romani na Univerzitetu u Gracu u tesnoj saradnji s projektom Saveta Evrope „Obrazovanje romske dece u Evropi“